

<https://doi.org/10.52387/1811-5470.2023.4.15>
 CZU: 373.5.02:811'24

ORIENTAREA PROCESULUI DE ÎNVĂȚARE SPRE O EDUCAȚIE PLURILINGVĂ¹

Cristina STRAISTARI-LUNGU,

doctor, cercetător științific superior,

Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic
 al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID iD: 0000-0001-7672-4388

Rezumat: Reforma curriculară realizată în ultimii ani la toate disciplinele școlare, inclusiv la limbile străine, a fost dictată de necesitatea racordării procesului educațional la tendințele de schimbare în educație înregistrate la nivel internațional în vederea unei mai bune ajustări la noile exigențe politice, economice și socio-culturale. Reieșind din acestea, în prezentul articol ne-am propus să elucidăm unele aspecte ale reconfigurării procesului de învățare a limbilor străine în învățământul general.

Cuvinte-cheie: reconfigurare, limbi străine, competențe de comunicare, învățământ general, educație plurilingvă.

ORIENTATION OF THE LEARNING PROCESS TOWARDS A MULTILINGUAL EDUCATION

Abstract: The curricular reform carried out in recent years in all school subjects, including foreign languages, was dictated by the need to connect the educational process to the trends of change in education registered at the international level in order to better adjust to the new political, economic and socio-cultural demands. Based on these, in this article we aimed to elucidate the aspects of the reconfiguration of the foreign language learning process in general education.

Keywords: reconfiguration, foreign languages, communication skills, general education, multilingual education.

Cunoașterea mai multor limbi, indiferent de gradul de competență, într-o lume deschisă este o libertate suplimentară și o necesitate în contextul european actual. Acest mesaj trebuie asumat de mediul educativ, de asemenea, un efort special trebuie făcut în domeniile media, care trebuie să fie convinse de rolul fundamental al limbii pentru crearea unui mediu social sănătos [2].

Reconfigurarea procesului de învățare a limbilor străine în sistemul de învățământ general are la bază ideea că învățarea limbilor străine trebuie amplificată și extinsă de-a lungul procesului de învățământ și pe parcursul întregii vieți, care trebuie abordată în scop comunicativ și nicidecum nu poate fi redusă la studierea documentelor sau la înțelegerea textelor. Acest exercițiu funcționează într-un context strict academic, care însă trebuie schimbat și racordat la exigențele vieții reale, de aceea considerăm că modul actual de învățare a limbilor străine ar trebui reconfigurat spre însușirea concomitentă a două-trei limbi străine, utilizând modelul abordării interacționale în scop de dezvoltare a competențelor multilingve ce vor permite rezolvarea unor probleme

de comunicare inerente în situațiile în care individul este implicat.

Privită din perspectiva educației europene pentru limbi, această tendință se înscrie în contextul educației permanente și derivă din concepția învățării pe tot parcursul vieții, care este specifică pedagogiei contemporane și care tratează educația ca o practică de învățare permanentă, încurajează achiziția de competențe lingvistice prin mijloacele educației plurilingve, recomandând începerea cât mai devreme a învățării unei limbi străine și prelungirea ciclului de bază al învățării dincolo de nivelul vârstelor școlare și postșcolare [Apud. 5].

În aceste condiții, încurajarea diversității lingvistice și promovarea educației interculturale au devenit priorități majore ale Uniunii Europene și reprezintă una dintre provocările principale ale lumii moderne, inclusiv în cadrul sistemelor educaționale. În ultimul deceniu, politica europeană referitoare la învățarea limbilor străine a fost ghidată de obiectivul stabilit de Consiliul de la Barcelona în martie 2002, care vizează îmbunătățirea competențelor de bază, în special prin predarea a cel puțin două

¹ Articolul este realizat în cadrul proiectului de cercetare *Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale*. Cifrul: 20.80009.0807.27 A.

limbi străine de la o vârstă foarte fragedă [7]. Acest obiectiv a fost susținut și confirmat prin Rezoluția Consiliului referitoare la o Strategie Europeană pentru Multilingvism [8], precum și prin Comunicarea Comisiei Europene privind multilingvismul, considerat „un avantaj pentru Europa și un angajament comun” [3].

Aceste directive strategice au definit direcțiile de evoluție a politicilor lingvistice și au recomandat educația plurilingvă ca o temă interdisciplinară menită să sprijine progresul celorlalte politici ale Uniunii Europene: educaționale, sociale, culturale, și altele.

În consecință, îmbunătățirea calității instruirii și optimizarea procesului de învățare a limbilor străine au devenit obiective fundamentale ale Cadrului strategic pentru educație și formare profesională. Acest cadru subliniază importanța ca cetățenii europeni să comunice în două limbi, pe lângă limba maternă, și să promoveze învățarea timpurie a limbilor străine. Învățarea limbilor străine a devenit, de asemenea, un aspect central al inițiativei integrate în cadrul strategiei globale a Uniunii Europene – „Europa 2020” –, care promovează o dezvoltare inteligentă, durabilă și favorabilă [1].

Cererea pentru progrese în educație și învățare în secolul XXI a fost exprimată prin noi standarde și scopuri ale procesului educațional, definite la nivel european prin intermediul a opt competențe-cheie/transdisciplinare. Printre acestea se află și competența de comunicare în limba străină, care cuprinde abilități ce integrează un set esențial de cunoștințe, aptitudini și deprinderi (ce pot fi interpretate pedagogic ca strategii cognitive pentru rezolvarea de probleme și situații-problemă), precum și atitudini. Structura competenței de comunicare în limbi străine, abordată din perspectiva paradigmei curriculumului, subliniază importanța atitudinilor cognitive și noncognitive avansate, interiorizate în timp. Acestea asigură o exploatare optimă a competenței de comunicare în limbi străine (considerată o formă specifică de competență lingvistică) în contextul tuturor celorlalte competențe-cheie implicate în formarea și dezvoltarea personalității elevului, inclusiv prin matematică, științe, utilizarea tehnologiilor informaționale în domenii de interacțiune intrapersonală, interpersonală și interculturală, exprimare artistică și culturală, antreprenorială și civică, și, de asemenea, pedagogică, prin capacitatea continuă de a învăța să înveți pe tot parcursul vieții [3].

În conformitate cu abordarea bazată pe competențe în educație, conceptul de competență școlară este definit ca un ansamblu integrat de cunoștințe,

abilități și atitudini adaptate contextului, necesare dezvoltării personale, cetățeniei active, incluziunii sociale și integrării pe piața muncii. Competența de comunicare într-o limbă străină este prezentată ca una generală și complexă, cu complexitatea sa specificată într-o structură ce cuprinde competența lingvistică, sociolingvistică, pragmatică și (pluri/inter)culturală.

Competența de comunicare în limbi străine capătă o importanță pedagogică superioară, implicată în cadrul unei educații multilingve, considerată „o dimensiune a educației interculturale” cu relevanță în diverse contexte sociale, globale, teritoriale și locale. Această importanță pedagogică valorizează, într-un mod pozitiv formativ:

- a) Extinderea sferei de aplicare a competenței de comunicare în limbi străine către o realitate multietnică, specifică societăților postmoderne, care solicită evoluții continue în sfera interdependenței dintre abordarea psiholingvistică și abordarea sociolingvistică.
- b) Promovarea unei abordări normative la nivelul principiului intercultural al oricărei comunicări lingvistice în contexte psihosociale din ce în ce mai variate, diferențiate, individualizate și deschise [6].

Modul în care competența este conceptualizată în Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi (CECRL) nu provine doar din domeniul lingvisticii aplicate, ci și din contribuțiile psihologiei aplicate și abordărilor socio-culturale. Modelele diverse de competență dezvoltate în lingvistica aplicată în anii '80 au avut o influență asupra CECRL. Deși organizate diferit, aceste modele împărtășesc, în general, patru aspecte principale: competența strategică, competența lingvistică, competența pragmatică (incluzând competența discursivă și funcțională/acțională) și competența socio-culturală (care acoperă competența sociolingvistică).

Deoarece competența strategică se manifestă prin activități specifice, CECRL prezintă scalele competențelor lingvistice comunicative în trei categorii: competență lingvistică, competență pragmatică și competență sociolingvistică. Aceste aspecte sau parametri descriptivi sunt mereu implicate în utilizarea limbajului; nu sunt componente separate și nu pot fi tratate ca entități izolate una față de cealaltă.

Competența lingvistică. Sunt disponibili descriptori pentru domeniul de aplicare (împărțit în: competență gramaticală, redenumită ulterior domeniu lingvistic general; domeniu de aplicare a vocabularului); control (împărțit în: corectare gramaticală și cunoștințe de vocabular), cunoștințe fonologice și

cunoștințe de ortografie. Distincția obișnuită între domeniul de aplicare /control reflectă necesitatea de a lua în considerare complexitatea limbajului utilizat și nu doar numărul de erori. Competența fonologică este prezentată sub forma unei grile care cuprinde categoriile stăpânirea generală a sistemului fonologic, articularea sunetelor și trăsăturile prosodice (accent tonic și intonație).

Competența sociolingvistică se referă la cunoștințele și abilitățile necesare pentru ca limba să funcționeze în dimensiunea sa socială. Deoarece limbajul este un fenomen social, cea mai mare parte a celor prezentate în CECRL, în special în ceea ce privește socio-culturalul, pot face parte din competența sociolingvistică. Întrebările abordate aici se referă în mod specific la utilizarea limbajului și nu sunt abordate în altă parte: markeri lingvistici ai relațiilor sociale; regulile politetiei; diferențe în registre; dialecte și accente.

Competența pragmatică se referă în esență la cunoștințele pe care utilizatorul /elevul le are asupra principiilor conform cărora mesajele sunt:

- a) organizate, structurate și adaptate (competență discursivă);
- b) utilizate pentru îndeplinirea funcțiilor comunicative (competență funcțională);
- c) organizate conform schemelor interacționale și tranzacționale (competență schematică de proiectare) [4, p. 136-145].

Didactica particulară, angajată specific în formarea-dezvoltarea competenței de comunicare în limbi străine, evoluează în raport de mai multe *paradigme*. Cele mai importante pentru studiul nostru sunt [10, p. 54-84]: *Paradigma cognitivă*; *Paradigma comunicativă*; *Paradigma valorificării inteligențelor multiple*; *Paradigma învățării unei limbi străine pe bază de conținut*; *Paradigma acțională* [6].

Aceste provocări didactice și sociale au condus la promovarea unui nou model pentru formarea profesorilor de limbi străine în sistemul de învățământ general. Acest model se bazează pe paradigma acțională și comunicativă, axată pe aspectele funcționale ale limbii, care pot fi evaluate prin relația dintre competența generală și de comunicare în diferite limbi străine și performanțele concrete, observabile și măsurabile prin intermediul „descriptorilor corespunzători”.

Scopul strategic principal al acestui model este să formeze educatori lingvistici dedicați și implicați în „învățarea timpurie a limbilor străine”, având în vedere premisele pedagogice pentru dezvoltarea unor atitudini interculturale pozitive la nivelul preșcolărilor, elevilor și profesorilor. Acest model orientează

activitatea de învățare a limbilor străine de la dobândirea competenței lingvistice către valorificarea competenței de comunicare într-o limbă străină.

Abordarea interacțională este considerată una dintre metodele noi de predare a limbilor străine, concentrându-se pe relațiile de calitate dintre profesor și elev, elev și elev, și pe crearea de noi situații de învățare care necesită utilizarea strategiilor active de învățare, auto-învățare și concentrarea pe procesul de învățare al celui care învață. Această abordare este valorizată pentru creșterea eficienței învățării, oferind copiilor și elevilor toate instrumentele necesare pentru comunicare și interacțiune, fie în perechi sau în grupuri mici.

Formarea și dezvoltarea competenței de comunicare în limbi străine reprezintă baza psihologică și pedagogică pentru realizarea performanțelor necesare într-un domeniu lingvistic distinct. Această abordare implică instituirea unui sistem eficient pentru pregătirea inițială și continuă a unui „nou tip de educator lingvistic”, ce posedă o cultură pedagogică diversificată:

- a) Cultură pedagogică generală, care include teoria generală a educației, teoria generală a instruirii și teoria generală a curriculumului.
- b) Cultură pedagogică specifică, dezvoltată în interiorul disciplinelor (intradisciplinar), acoperind teoria comunicării pedagogice, teoriile psihologice ale învățării și teoria evaluării. De asemenea, se extinde către interdisciplinari-tate, înglobând psihologia educației, sociologia educației și managementul educației.
- c) Aplicarea practică în context concret, susținută de didactica particulară și practica pedagogică (de observare și implementare), focalizată pe învățarea limbii străine și treptele școlare relevante [4].

În acest context, didactica particulară joacă un rol esențial, având legitimitatea sa epistemologică prin interconexiunea continuă între: obiectul specific de studiu; normele specifice; și metodologia specifică utilizată în procesul educațional.

Obiectul specific de studiu al unei didactici particulare în domeniul limbilor străine, fie că este învățat în contextul școlar formal sau în cel non-formal, este reprezentat de procesul de formare și dezvoltare a competenței de comunicare în limba/limbile străine relevante. Acest proces asigură fundamentul performanțelor lingvistice prin valorificarea resurselor cognitive ale limbajului, interpretate ca structuri generative (în ceea ce privește „competența gramaticală” conform lui Chomsky) sau construite pedagogic în conformitate cu specificul fiecărui ni-

vel de dezvoltare a operațiilor intelectuale (în linie cu teoria lui Piaget).

Este esențială integrarea permanentă a didacticii particulare în cadrul didacticii generale (în special teoria generală a instruirii, considerată subteorie a teoriei generale a educației), aplicată la nivel curricular, și didactica elaborării cunoașterii și comunicării lingvistice, adaptată specificului domeniului lingvistic.

Normativitatea specifică a didacticii limbilor străine este determinată de obiectul său specific de studiu, care în acest caz constă în formarea și dezvoltarea competenței de comunicare în limbi străine în cadrul unor activități de instruire specifice. Aceste activități pot fi formale, definite în planurile de învățământ, sau non-formale, opționale și complementare acestora.

Această normativitate specifică este angajată imperativ prin intermediul următoarelor principii ale calității în predarea-învățarea-evaluarea limbilor străine: 1) principiul pertinentei care reclamă: centrarea pe cerințele psihosociale ale elevului; adecvarea învățării la cerințele social-politice, culturale, economice, comunitare, ale prezentului și viitorului; adaptarea rezultatelor învățării la un context deschis; 2) principiul transparenței – care reclamă: claritatea obiectivelor-conținuturilor-metodologiei; vizibilitatea rezultatelor evaluate strategic (inițial, continuu, final); 3) principiul fiabilității – care reclamă: coerența internă (obiective-conținuturi-metodologie-evaluare); integritatea lingvistică, textuală, gramaticală; 4) principiul motivației – care reclamă: conviabilitate; interactivitate; susținere afectivă superioară; principiul flexibilității – care reclamă: individualizare; adaptabilitate la situații noi; 6) principiul capacității generative – care reclamă: transfer operațional al cunoștințelor; integrare a cunoștințelor; (auto)dezvoltare a resurselor cognitive; 7) principiul participării – care reclamă: orientare psihopedagogică/ sociopedagogică pozitivă; raportare la interesele personale; parteneriat; 8) principiul eficacității – care reclamă: rentabilitatea; ergonomia – cunoștințelor exersate, promovate, valorificate etc., în diferite situații culturale (comunitare, pedagogice etc.); 9) principiul socializării – care reclamă: competențe sociale, perfectibile în termeni de comunicare interculturală; capacități superioare de înțelegere a valorilor interculturale în situații comunitare deschise la nivel microsocial și macrosocial [6].

Metodologia specifică promovată de didactica particulară, angajată pedagogic în domeniul cultivării competenței de comunicare în limbi străine,

este subordonată unui scop strategic care vizează formarea inițială și continuă a „unui nou tip de educator lingvistic”. Presupune „transpunerea didactică” a cunoștințelor lingvistice specifice unui anumit domeniu de referință, determinat comunitar și cultural, „tradus” pedagogic la nivelul programelor de instruire formală și nonformală, în funcție de particularitățile psihosociale ale educatului/ elevului etc. Valorifică resursele instruirii funcționale, „opuse abordărilor lingvistice formale”, care probează avantajele „unui învățământ precoce – chiar foarte precoce – al limbilor străine”, organizat deja de la nivel preșcolar „într-o perioadă optimală de achiziții care poate fi realizată până spre vârsta de 7 ani” [Apud, 10].

Educația timpurie, ca etapă inițială a pregătirii pentru educația de bază, își propune să faciliteze integrarea copilului în sistemul de învățământ obligatoriu, ajutându-l să dezvolte capacitățile de învățare necesare.

Pedagogia postmodernă, în contextul său, promovează un model de proiectare curriculară care subliniază importanța integrării limbilor străine în structura conținutului educațional, fie el formal sau nonformal. Aceasta vizează o valorificare completă a resurselor personale și informaționale ale copilului, integrate în experiența sa de învățare și de viață. În acest context, învățarea unei limbi străine este privită ca parte integrantă a experienței educaționale a copilului, recunoscând importanța în dezvoltarea sa globală.

Conceptorii de *standarde și curriculum pentru educația timpurie* abordează rolul învățării și dezvoltării timpurii în formarea personalității copilului, precum și a metodologiilor alternative de tratare globală și individuală a copiilor. Pornind de la realitățile educaționale ale Republicii Moldova, am considerat oportun de a completa *Standardele de învățare și dezvoltare ale copilului de la naștere până la 7 ani* cu un standard privind cerințele pentru învățarea unei limbi străine, de la vârsta de 6-7 ani – o realitate de mult simțită. Astfel, la domeniul de dezvoltare: Dezvoltarea limbajului, a comunicării și premisele citirii și scrierii; Subdomeniul 1: Dezvoltarea limbajului și a comunicării orale, am introdus *Standardul 6. Copilul va fi capabil să înțeleagă și să se exprime, la nivel elementar, într-o limbă străină*, cu următorii indicatori: 482. *Percepe cuvintele unei limbi străine, spuse în enunțuri scurte*; 483. *Descoperă intonația specifică unei limbi străine*; 484. *Înțelege mesajul unor texte scurte, formulate de către alte persoane*; 485. *Pronunță cuvinte, enunțuri scurte după adult sau bandă (model)*; 486. *Formulează*

enunțuri simple, comprehensibile semantic; 487. În: *treține scurte dialoguri în mediul formal și informal* [9, p. 68].

Standardul respectiv derivă din abordarea interacțională a ÎLS. Este remarcabil să observăm avantajele învățării unei limbi străine de către copiii de 6 ani, evidențiind impactul pozitiv pe care îl are asupra dezvoltării lor.

1. Stimularea dezvoltării cognitive: Învățarea unei limbi străine la o astfel de vârstă sporește dezvoltarea proceselor mentale cum ar fi memorie, atenție, gândire, percepție și imaginație. Aceasta încurajează o mai bună exprimare și înțelegere a lumii din jurul lor.

2. Dezvoltarea abilităților generale și de comunicare: Contribuie la îmbunătățirea abilităților de comunicare și exprimare ale copiilor, având un impact pozitiv asupra capacității lor de a interacționa și de a se exprima într-un mod mai eficient.

3. Valorizarea culturală a copilului: Învățați

despre cultura și tradițiile altor țări, stimulând interesul timpuriu al copiilor pentru lumea exterioară și diversitatea culturală, oferindu-le o perspectivă mai largă și deschizându-le orizonturile culturale.

În concluzie, menționăm că abordarea *interacțională a învățării limbilor străine* este susținută de *metodologia formării competenței de comunicare, valorificată astăzi în didactica limbilor străine* și are ca scop primordial abordarea preșcolarului, elevului ca *actor social* angajat în îndeplinirea de *sarcini și roluri comunicative* într-un anumit domeniu școlar, comunitar, profesional etc.

Reconfigurarea procesului actual de învățare a limbilor străine în învățământul general constă în crearea premiselor favorabile pentru transformarea calitativă a competenței de comunicare dintr-o singură limbă străină într-o competență plurilingvă și pluriculturală, necesară în perspectiva evoluțiilor prezente și viitoare ale societății postmoderne, informaționale, bazată pe învățare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Cadre européen commun de reference pour les langues. Paris: Hatier-Didier, 2001. http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework_fr.pdf
2. Carta Europeană a Plurilingvismului https://www.observatoire-plurilinguisme.eu/images/Charte/Charteplurilinguisme_roV2.13.pdf
3. Comunicarea comisiei către parlamentul european, consiliu, comitetul economic și social european și comitetul regiunilor. Multilingvismul: un avantaj pentru Europa și un angajament comun. COM (2008) 566 final. Bruxelles, 18.9.2008. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:52008D0566>
4. CRISTEA, S. *Competența de comunicare în limbi străine*. In: Revista Didactica Pro, nr. 4, 2014. p. 51-56. ISSN 1810-6455.
5. HADÎRCĂ, M., STRAISTARI-LUNGU, C. *Educația plurilingvă și modelul pedagogic de învățare a limbilor străine în educația timpurie*. In: Acta et commentationes. 2017, nr. 4 (11), p. 164-173. ISSN 1857-3592.
6. FRANȚUZAN, L., HADÎRCĂ, M., CALLO, T. (coord.). *Paradigma de reconfigurare a procesului de învățare*. Chișinău: Tipografia: Print-Caro, IȘE, 2021. ISBN 978-9975-48-193-9. 260p.
7. Rezoluția Consiliului de la Barcelona, martie 2002. <https://www.consilium.europa.eu>.
8. Rezoluția Consiliului referitoare la o Strategie Europeană pentru Multilingvism. Strasbourg, 2008. Disponibil: <http://eurlex.europa.eu>
9. Standarde de învățare și dezvoltare pentru copilul de la naștere până la 7 ani (variante revăzută/dezvoltată). A. Cutasevici, V. Crudu ș.a. Chișinău: Lyceum („Tipogr. Centrală”), 2019. 92 p. ISBN 978-9975-3285-6-2.
10. STRAISTARI-LUNGU, C. *Fundamente pedagogice de învățare a limbilor străine în educația timpurie*. Teză de doctor în științe ale educației. Chișinău, 2020.